

О.П. Близнюк, канд. екон. наук, доц. (ХДУХТ, Харків)
О.М. Іванюта, доц. (ХДУХТ, Харків)

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Інвестиційна діяльність у всіх формах і видах, яку здійснюють суб'єкти підприємництва, у тому числі підприємства торгівлі, пов'язана з невизначеністю та ризиком. Ризик (від італ. «risiko» – небезпека або загроза) – категорія, що пов'язана з подоланням невизначеності, коли є потреба і можливість оцінити вірогідність досягнення запланованої мети.

Невизначеність та ризики, що супроводжують інвестиційну діяльність торговельного підприємства, вимагають необхідність розробки та практичної реалізації адекватної моделі управління інвестиційними ризиками, що спрямована на своєчасне виявлення, ідентифікацію, оцінку, мінімізацію, диверсифікацію, нейтралізацію або уникнення вірогідних інвестиційних ризиків.

Інвестиційний ризик характеризує вірогідність виникнення непередбачуваних фінансових втрат у процесі здійснення інвестиційної діяльності підприємства, що спричинює втрату всього, або значної частини інвестованого капіталу, зниження або втрату майбутнього очікуваного доходу (прибутку) від інвестиційної діяльності підприємства, що відбувається в ситуації невизначеності умов вкладення коштів в різні інвестиційні об'єкти та проекти.

Категорію інвестиційного ризику можна визначити як вірогідність виникнення несприятливих соціально-економічних, операційних, фінансових, технічних, екологічних та інших неочікуваних наслідків у формах втрати повністю або частково інвестиційних ресурсів, капіталу, доходу, прибутку, репутації тощо в ситуації невизначеності та варіативних умовах здійснення інвестиційної діяльності підприємства.

Ризик є важливою та невід'ємною характеристикою інвестицій, яка є притаманною усім їх формам й видам. Ризик і дохідність інвестицій є взаємопов'язаними та взаємообумовленими. Носієм чинника ризику інвестиції виступають як джерело доходу у фінансово-господарській та інвестиційній діяльності підприємства. Здійснюючи інвестиції, інвестор завжди усвідомлено йде на ризик, пов'язаний з можливим зниженням або недоотриманням суми очікуваного інвестиційного доходу, а також можливою втратою (частковою чи повною) інвестиційного капіталу.

Інвестиційні ризики підприємств торгівлі характеризуються великою багаточисельністю і можуть бути класифіковані за джерелами виникнення та ступенем впливу на інвестиційний процес:

1) систематичні ризики (недиверсифіковані, макроекономічні, кон'юнктурні), які, в свою чергу, поділяються на зовнішні та внутрішні (політичні та економічні), серед яких варто виділити: інфляційні, валютні, курсові, податкові, відсоткові (деPOSITNІ, кредитні), ринкові;

2) несистематичні ризики (диверсифіковані, пов'язані з діяльністю конкретного інвестора), доцільно поділити на ті, що пов'язані із загальною фінансово-господарською та комерційною діяльністю торговельного підприємства (маркетингові, закупівельно-збутові, операційні, фінансові, технічні, безпекові, екологічні, соціальні, інформаційні, іміджеві) та ті, що безпосередньо виникають в процесі розробки, реалізації та експлуатації конкретних інвестиційних проєктів (ризики передінвестиційного, інвестиційного, експлуатаційного етапів).

Що стосується класифікації методів оцінки інвестиційних ризиків, до найбільш поширених формалізованих (кількісних) методів оцінки рівня ризику реальних інвестиційних проєктів та портфелів фінансових інвестицій відносять: економіко-статистичний; метод експертних оцінок; метод «дерева рішень»; метод використання аналогів. Серед неформалізованих методів, які широко використовують у проєктному аналізі, найпопулярнішими є: аналіз сценаріїв проєкту; аналіз чутливості; метод імітаційного моделювання.

Із метою надання оцінки рівня ризику реальних інвестиційних проєктів та портфелів фінансових інвестицій, використовуються різноманітні економіко-статистичні показники, такі як дисперсія, стандартне відхилення, коефіцієнти варіації, кореляції, коваріації, кореляції, детермінації, коефіцієнт β (бета).

У практиці проєктного аналізу моделюються три основних сценарії здійснення реального інвестиційного проєкту: найгірший (песимістичний); базовий (найбільш реалістичний); найкращий (оптимістичний) варіант розробки, реалізації та функціонування інвестиційного проєкту. Внутрішній механізм нейтралізації інвестиційних ризиків включає систему методів мінімізації їх негативних наслідків та прийняття альтернативних управлінських рішень. Найбільш поширеними методами нейтралізації та мінімізації фінансово-інвестиційних ризиків є уникнення, утримання, страхування, хеджування, диверсифікація, лімітування, розподіл ризику, припинення, відмова від проєкту та ін.